

THE MOVEMENT OF THE TURKISH LITERATURE

Ajsel Iljazi

Goce Delčev University of Štip, Macedonia, aysel.ilyazi@gmail.com

Mahmut Celik

Goce Delčev University of Štip, Macedonia, mahmut.celik@ugd.edu.mk

Abstract: The movement of Turkish literature is divided into several broad periods of Turkish writers. Older literature covers the period from the Seljuks (900-1300) and the Ottoman period (1300-1922). The early period of the Ottoman literature, until the 16th century, was influenced by the Persian ideas, and after the 1520s, Arab ideas began to dominate.

The movement of Turkish literature is often a part of political movements. Turkish patriotism gradually replaced the old Ottoman and Muslim traditions. This publication will focus on the influence of the West, in particular the French concept of nationalism in Turkish Literature.

The Young Turk Revolution, World War I, the Turkish War of Independence and the Reformation of Mustafa Kemal Atatürk all profoundly influenced the development of modern Turkish literature.

"New Turkish Literature" is a literary genre developed and transformed in parallel with Western effects. Starting from the birth until the 19th century, it is possible to mention the existence of Turkish literature formed under the influence of Central Asia and the Orient.

The "New Turkish Literature" is a literary reflection of pro-Western oriented Turks, or the modernization process that began in 1839 in the Tanzimat period (Reorganization).

Keywords: Turkish literature, genre, movement

ДВИЖЕЊЕТО НА ТУРСКАТА ЛИТЕРАТУРА

Ајсел Иљаз

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Македонија

Махмут Челик

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Македонија

Апстракт: Движењето на Турската литература е поделено на неколку широки периоди од турските писатели. Постарата литература го опфаќа периодот од Селџуците (900-1300) и Отоманскиот период (1300-1922). Раниот период од Отоманската литература, некаде до 16-тиот век била под влијание на Персиските идеи, а по 1520 веќе почнаа да доминираат арапско идеи.

Движењето на Турската литература многу често е дел од политичките движења. Турскиот патриотизам постепено ги заменуваше старите Отомански и Муслимански традиции. Ова студија ќе се фокусира на влијанието на Западот, посебно Францускиот концепт на национализам во Турската книжевност.

Младотурската револуција, Првата светска војна, турската војна за независност и реформацијата на Мустафа Кемал Ататурк, сите длабоко влијаеле на развојот на модерната турска литература.

“Новата Турска Литература” е книжевен жанр развиен и трансформиран паралелно со западните ефекти. Почнувајќи од раѓањето па се до 19-тиот век, можно е да се спомене постоењето на турската литература формирана под влијанието на Централна Азија и Ориентот.

“Новата Турска Литература” е литературен одраз на про-западно ориентиран Турци, или процесот на модернизација која што започна во 1839 година во периодот на Танзимат (Реорганизација).

Keywords: literature, orient, Turkish, influence, reformation

Танзиматот, Француската револуција, модернизација во полето на учење и образование, новоформираните училишта со Западен стил, преводи на книги кои треба да се изучуваат во овие училишта, весници и списанија, книги преведени од Западна литература, сите заедно придонесоа во процесот на развивање на новата Турска Литература.

Вистинскиот литературен одраз на административните и политичките промени се случил во 1860 и тоа преку преводите на Западната литература, особено Француската литература.

Ибрахим Шинази, беше меѓу првите кој ги отвори вратите од Отоманскиот свет кон Западот. Тој беше автор, новинар, и преведувач. Тој беше иноватор на неколку полиња: тој ја напиша една од најраните примери на Отоманската игра, тој ги поттикнал трендовите на преведување поезија од Француски на Турски јазик, тој го поедностави арапското писмо кое се користеше за пишување на Отомански Турски јазик, тој беше еден од првите Отомански писатели да пишуваат специјално за пошироката јавност.

Од тие денови па понатаму, западниот стил навлезе во турската историја на идеите и културата.

До 1939 година, во сите Турски универзитети, лекциите на Турската литература беа предавани како компактни лекции без никакви периодични класификации. Од 1939 лекциите на нова Турска Литература веќе стана задолжителни лекции.

Во чест на сто годишнината од Танзиматот, Одборот за Образование во Турција реши да отвори катедра на Универзитетот во Истанбул, под наслов "19 векови Турска Литература", и во 1941, Ахмет Хамди беше назначен како прв професор за Нова Турска Литература.

ДЕФИНИРАЊЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОИМИ

Танзимат- (отомански турски: تانيمىظنّت), што значи реорганизација на Отоманската империја, претставувал период на реформација кој започнал во 1839 година и завршил со Првата уставна ера во 1876 година. Овој период се карактеризира со различни обиди на османлиските власти за модернизација на земјата.

Танзиматот произлегол од реформистичките султани Махмуд II и Абдул Меџити заедно со уште неколку европски образовни бирографи. Тие признале дека старите верски и воени институции повеќе не ги задоволувале потребите на империјата во современиот свет. Голем дел од реформите се засновале на успешните европски практики како и под силно влијание на кодексот на Наполеон. Промените вклучувале универзална регрутација, образование, институционални и правни реформи и систематски обиди за елиминирање на корупцијата

Младотурците- (турски: Jön Türkler), членови на турската националистичка и реформистички организација, основана кон крајот на 19 век. Официјално беа обединети во комитетот за единството и напредок чии лидери предводеа востание против апсолутистичката власт на султан Абдул Хамид II. Тие беа владејачката партија во Отоманската империја од 1908 па се до крајот на Првата светска војна во ноември 1918.

Реформите на Ататурк- биле серија на политички, правни, културни, социјални економски и политички промени, кои беа наменети за претворање на новата Република Турција во секуларна, модерна нација-држава. Центар на овие реформи беа верувањето дека турското општество ќе мора да биде про-западно ориентирано, политички и културно, со цел да се модернизира.

Ориент- значи Исток. Тоа е традиционална ознака за нешто што им припаѓа на Источниот свет или на Блискиот Исток (ака Блискиот Исток) или на Далечниот Исток, во однос на Европа.

Ориентализам- е термин кој се користи од страна на историчарите на уметноста и на научниците на книжевните и културните студии за имитација или опис на културите на Блискиот Исток и Источна Азија (Источна културите) од страна на писатели, дизајнери и уметници од Западот.

ЗАПАДНОТО ВЛИЈАНИЕ ВО ТУРСКАТА ЛИТЕРАТУРА

Поради историски блиски врски со Франција кои што беа засилувани за време на Кримската војна од 1854-1856-Француската литература имаше големо влијание над Турската Книжевност, и тоа повеќе во текот на втората половина на 19 век. Како резултат на тоа, многу од истите движења распространети во Франција во текот на овој период, исто така, имаа свои еквиваленти во Отоманската империја: во развојот на Отоманската традиција за проза, влијанието на романтизмот може да се види во текот на периодот на Танзиматот, и тоа на реалистички и натуралистички движења во нареден период, во поетска традиција, од друга страна, тоа беше влијанието на симболистички и Парнасиански движења кои станаа огромни.

Во деветнаесеттиот и почетокот на дваесеттиот век, поети беа главните поборници на основните права и слободи, на концептите на национализмот, модернизацијата, социјалните и политичките реформи.

Од средината на деветнаесеттиот век, Западните наративни традиции, со голем ритам пробија во Турција. Ла Фонтен е одличен пример: Шинаси (г 1871.), Поет, драмски писател и пионер на Отоманското просветлување, прилагодени некои бајки Ла Фонтен е во турски стих, но исто така состави и некои свои стихови на сличен стил.

Поезијата се стекна со социјална свест и политичка функција во рацете на некои поети, кои се стремееа да добијат независност од надворешна политичка доминација. Зија Паша (1829-1880), Şinasi (1826-1871), и

Намик Кемал (1840-1888) се појавија како шампиони на национализмот. Resaizade Екрем (1847-1914) и Abdülhak Хамит Tarhan (1852-1937) го повторија Францускиот романтизам.

Поезијата на периодот на Танзиматот и нејзините последици беше императив на обновуваеото на нејзината форма, стил и содржина. Нејзините практикувачи, и покрај цензурата, често дејствува како провокатори и агитатори за реформи и социјални иновации, како носители во побуната против тиранијата.

Поезијата стана знаменосец за концепти како правда, нација, реформи, суверенитет, модернизација, слобода, напредок и права.

Зија Паша пишуваше долго сатирична песна, многу делови од кои беа посветени на меморија од неговите современици и се сеуште многу цитирани меѓу Турците:

Оние што проневеруваат милиони се во слава

Оние кои се запленети пени се осудени на тешка работа.

Како би можело униформа да направи другарска благородна база?

Стави злато наредени седло врз него, газот е уште магаре.

Помисла е привилегија на носителите на високи функции;

Дали казнениот код се користи само против кротките?

Танзиматот во Турска поезија донесе нова храбра супстанца со политичка содржина. Патриотски поети, особено Намик Кемал, се нафрли против султанот и неговиот режим. Неговите песни биле повеќе насочени за слобода и правда.

Намик Кемал и Зија Паша, кој често пати соработувале за воведување на нови политички и естетски концепти, понекогаш се воведоа во конфликт, особено кога литературните промени треба да имаат ефекти. Нивниот пријател Шинаси рекол: "Зија и Кемал беа во согласност и опозицијата / Како две сили присутни во блесок на молња."

ДВИЖЕЊЕТО НА НАЦИОНАЛНА ЛИТЕРАТУРА

Националната литература беше создадена во периодот помеѓу 1911 и 1923 година водечките книжевни фигури на овој период се Зија Гокалп, Омер Seyfettin, Мехмет Емин Yurdakul, Јусуф Зија Ortaç, Фарук Nafiz Camlibel, Енис Behiç Koryürek, Kemalletin Kamu, aka Gündüz, Халит Karay, Решат Нури Güntekin, Ахмет Хикмет Müftüoğlu, Necip Фазил Kısakürek, Халид Нусрет Zorlutuna, Sükufe Нихал, Peyami Сафа и Ахмет Хамди Тапринаог. Некои од главните книжевни личности биле блиски пријатели на Ататурк, како што се Јакуп Кадри Караосманоглу, Falih Rifki Atay, Халиде Едип Adıvar и Rusen Ешреф Unaydm.

Републиката ги опфати сите национални литературни фигури во областите на култура, идеологија и литература. Првата деценија на Републиката има печат на Движењето за Национално Книжевност, на едноставен и јасен јазик.

ЗАКЛУЧОК

Турска литература се смета како една од најстараите литератури во светот, но во исто време ова литература се смета и меѓу нај-младите литератури. Својата креативна традиција, според тврдењата на бројни научници, датира од пред нашата ера. Општоприфатено е дека наследството на Турската литература на пишани дела се протега во близина на тринаесетите векови.

Турците низ вековите граделе мали и големи држави во делови од Азија, создавале држава на Селџуците во Мала Азија, а подоцна и големата Отоманска Империја, која почна од тринаесеттиот век и се до почетокот на дваесеттиот век, и на крај, се постигна да се основа модерната Турска Република.

Според пристапот на некои научници, развојот на Турската литература се дели на неколку периоди. Наједноставниот пристап го дели на две фази развојот на Турската литература: рана фаза (8-ми до 19-ти век) и модерна фаза (19-ти до 21 век). Друг пристап го дели на три периоди: пред-исламската (до 11-ти век), Исламска (11-ти до средината на 19 век), како и современата (средината на 19 век до денес). Еден поинаков пристап од страна на некои научници е: претходна Отоманската (до 13-ти век), Отоманската (13-ти до 20-ти век), и од дваесеттиот век до денес.

ПРЕГЛЕД НА ЛИТЕРАТУРАТА

[1] Lewis, Bernard (1968). *The Emergence of Modern Turkey*. Oxford

[2] Аксан, Доган (1995) *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yay. Анкара.

[3] Али Донбај, Ziya Paşa'nın "Şiir ve İnş"а Makalesi", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,

[4] Али Милани (1961) *Şevket-i Buharî ve Onun Üslubunun Türk Edebiyatına*

- [5] Алкан, Ердоган (1995); Şiir Sanatı, Dünyada ve Türkiye’de Şiir Akımları. Ankara
- [6] Демирел, Шенер (1999) 17. yüzyıl Şairlerinden Şehrî (Malatyalı Ali Çelebi)
- [7] Денис, Себахат (2011) XVII.Yüzyıl Türk Edebiyatı (Ünite 4) Anadolu Üniversitesi
- [8] Енгунун,, Инчи (2006), Нова Турска Книжевност-Танзимат (1839-1923), Истанбул
- [9] Емил, Бирол (1997), Турска Култура и Книжевност, Анкара
- [10] Ипектен, Халук (1991) Nâilî Divanı, Akçağ Yay. Анкара.
- [11] Кучук, Сабахатин (1994) Bâkî Divanı Tenkitli Metin, Анкара.
- [12] Колчу, Али Ихсан (2008) Танзимат Едебијат, Ерзурум
- [13] Нечатигул, Бехчет (1997); Bile/Yazdı’dan akt. Ali Galip Yener, (1998);
- [14] Окумуш, Омер (1989); “Hind Üslûbu (Sebk-i Hindî), Atatürk Üniversitesi
- [15] Окај, Орхан (2010), Bir Hülya Adamının Romanı: Ahmet Hamdi Tanpınar, Истанбул
- [16] Сердарогулу ,Вилдан. (2007). Eski Türk Edebiyatı Tarihi I Cilt.
- [17] Тарлан, Али Нихат (1992) Ahmed Paşa Divanı, Akçağ yay. Анкара.
- [18] Ташчиолу Јелмаз (2009) Влез во новата Турска Литература, Анадолски Универзитет, Ескишехир
- [19] Тампинар, Ахмед Хамди (1987) Беш Шехир, Дегах Јајинлари, Истанбул
- [20] Угур, Низаметин (2003); Anlambilim sözcüğün Anlam Açılımı, Doruk Yay. Анкара.
- [21] Узгор, Тахир (1991); Fehim-i kadim, Hayatı, Sanatı, Divanı ve Metnin Bugünkü Türkçesi, Анкара.
- [22] Улудаг, Сулејман (1991); Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yay. İstanbul.
- [23] Четиндаг, Јусуф (2011) XVII.Yüzyıl Türk Edebiyatı (Ünite 2) Anadolu Üniversitesi